

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΗ
του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκοπου
Αθηνών και πάσης Ἑλλάδος
κ. ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ
στήν τακτική σύγκληση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου
τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος
(15 Ὀκτωβρίου 2013)

Σεβασμιώτατοι ἅγιοι Αρχιερεῖς καί ἀγαπητοί ἐν Χριστῷ ἀδελφοί,

Θά ἤθελα πρωτίστως νά ἐκφράσω τήν εὐγνωμοσύνη μου πρὸς τόν Θεό γι' αὐτή τήν εὐκαιρία συναντήσεως μεθ' ὑμῶν, τῶν ἀδελφῶν τοῦ Σώματος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας, σέ αὐτόν τόν χώρο, ὅπου συγκροτεῖται ὁ ἱερός συνοδικός θεσμός. «Οὐ γάρ εἰσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τό ἐμόν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν» (Ματθ. 18, 20). Μόνοι μας, μεμονωμένα, δεν μπορούμε νά πράξουμε τίποτε οὐσιαστικό, χωρίς τήν παρουσία καί τή βοήθεια τοῦ Θεοῦ. Τό συνοδικό ἔργο ἀποτελεῖ ἀκριβῶς καρπό συνεργίας. Σέ αὐτή τήν προοπτική δέν ἔχουμε τόσο νά κάνουμε μέ ἀριθμούς ἢ νά ἐξετάσουμε ἀναλυτικά πόσοι συνεισέφεραν καί πόσα προσέφερε ὁ καθένας. Αὐτό στό ὁποῖο προσβλέπουμε, σέ τέτοιους δύσκολους καιρούς, εἶναι τό περίσσευμα τῆς καρδιάς πού μπορεῖ νά ἄρει τόν βαρῦ ζυγό πού πιέζει τήν ψυχή.

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας συνέρχεται ἐν μέσῳ καί πάλι ποικίλων κοινωνικῶν προβλημάτων, σέ μίαν ἱστορική καμπή κρίσιμων ἀνακατατάξεων, κατά τήν ὁποία καλούμαστε νά ὑπερβούμε σύνθετα προσκόμματα καί σοβαρές παθογένειες καί στρεβλώσεις. Καταθέτουμε τήν κοινή μας ἀγωνία γιά τό μέλλον καί ἀναλογιζόμαστε τίς εὐθύνες μας καί τίς δυνατότητες ἐκπληρώσεως τῆς ἀποστολῆς μας σέ στιγμές φθορᾶς καί εὐτελισμοῦ τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου, ὑποτιμήσεως τοῦ ἱεροῦ καί ἀπαξίωσεως οὐσιωδῶν τοῦ κοινού μας βίου.

Μέσα στήν πολυμορφία τῆς κρίσεως, ἡ κοινωνία μας δοκιμάζεται ἀπό τήν φτώχεια, τήν κοινωνική ἀδικία, ἐθνικές προκλήσεις, ἀπειλές ἐθνικοῦ διχασμοῦ καί ἐκδηλώσεις μισαλλοδοξίας. Κυριαρχεῖ ἡ ἐξυπηρέτηση τοῦ κέρδους καί τοῦ ἰδίου ὀφέλους, πού καθηλώνουν τόν ἄνθρωπο σέ προκρούστεια «οἰκονομικά» σχήματα. Σήμερα περισσότερο ἀπό ποτέ, ὁ ἄνθρωπος λογίζεται ὡς μονάδα πρὸς ἐκμετάλλευσιν. Ὅπως διείδε σοφά ἕνας σημαντικός θεολόγος, ὁ Olivier Clément, «ἡ Δύση θέτει τήν ἀνθρωπότητα μπροστά στά ἔσχατα προβλήματα. Ὁ ἄνθρωπος, σήμερα, γίνεται ὅλος ἕνα πρόβλημα». Ὁ τεχνολογικός εὐδαιμονισμός τοῦ πολιτισμοῦ μας ἔχει ἀποκοπῆ ἀπό τήν πνευματική ὁλοκλήρωση. Οἱ πνευματικές φωνές στόν τόπο μας μοιάζουν νά ἔχουν σιγήσει. Οἱ νέοι μας μεταναστεύουν. Οἱ πολῖτες ἔχουν κυριευθεῖ ἀπό ἀπογοήτευση καί τυφλή ὀργή κατά πάντων, ἐνῶ οἱ ἐκπρόσωποι τῶν κομμάτων διαξιφίζονται ὑπεραμνόμενοι τίς ἀπόψεις τους μέ κύριο μέλημα τή διατήρηση τῆς ἐξουσίας.

Ἡ οικογένεια διαλύεται, ἐνῶ συγχρόνως αὐξάνει ὁ ἀριθμός τῶν αὐτοκτονιῶν. Ἡ ἔλλειψη ἀνθρωπιάς καί ἀλληλεγγύης, πού χαρακτηρίζει τή σύγχρονη κοινωνία, ὑποδαυλίζει τήν εὐκολία μέ τήν ὁποία καταλήγει κάποιος στήν ἀπόφαση νά ἀφαιρέσει τή ζωή του. Δέν γίνεται ὅμως νά μᾶς διαφεύγει τό γεγονός ὅτι ὁ θεσμός τῆς οικογενείας ἀποτελεῖ διαχρονικά τό πιό ἐγγυημένο καί ἀσφαλέστερο κοινωνικό πλαίσιο γιά τήν ὀρθή διαπαιδαγώγηση καί τήν ἐν Χριστῷ ἀγωγή τῶν νέων μελῶν τῆς κοινωνίας μας. Ἡ οικογένεια διαπλάθει τίς παιδικές ψυχές καί προετοιμάζει τούς πολιτικούς, τούς καθηγητές, τούς καλλιτέχνες, τούς κληρικούς, τούς ἡγέτες τοῦ τόπου μας. Ἔχουμε χρέος νά τήν κρατήσουμε ἐνωμένη καί ἰσχυρή. Ἡ χριστιανική οικογένεια διαφυλάσσει ἀπό τό μῖσος, διδάσκει τήν ἀγάπη, διαμορφώνει ὁλοκληρωμένους ἀνθρώπους, ἀνορθώνει τίς συνειδήσεις, ἀνασταίνει πνευματικά τέκνα, συγκροτεῖ πρόσωπα ἐλεύθερα καί ὄχι προσωπεῖα πάσης χρήσεως.

Αὐτοὶ εἶναι καὶ οἱ λόγοι γιὰ τοὺς ὁποίους ἐπελέγη ἀπὸ τὴν παρελθοῦσα Δι-
αρκῆ Ἱερά Σύνοδο τὸ κύριο θέμα πού θά μᾶς ἀπασχολήσει τίς ἡμέρες αὐτές, ὁ θε-
σμός τῆς οικογενείας. Θά τὸ πραγματευθοῦν διεξοδικῶς τέσσερις Σεβασμιώτατοι
ἀδελφοί, τοὺς ὁποίους καὶ εὐχαριστῶ γιὰ τὸν κόπο στὸν ὁποῖον ὑπεβλήθησαν. Τὸ
ἀντικείμενο διαιερέθηκε σὲ τέσσερις θεματικές ἐνότητες:

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως κ. Ἱερεμίας
ἔχει ἀναλάβει νὰ εἰσηγηθεῖ μὲ τίτλο: «*Θεολογικὴ καὶ ἀνθρωπολογικὴ θεώρησις τοῦ
θεσμοῦ τῆς οικογενείας*».

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Χαλκίδος κ. Χρυσόστομος θά ἀναπτύξει
τὸ ζήτημα: «*Ὁ ρόλος τῆς οικογενείας εἰς τὴν σύγχρονον ἐποχὴν*».

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἐδέσσης, Πέλλης καὶ Ἀλμωπίας κ. Ἰωὴλ
θά ἀναλύσει τὴν παράμετρο: «*Θεολογικαὶ καὶ κοινωνικαὶ ἀλλοιώσεις εἰς τὸν οικογε-
νειακὸν θεσμόν*».

Καὶ τέλος, τὸν κύκλο τῶν εἰσηγήσεων θά ὀλοκληρώσει ὁ Σεβασμιώτατος
Μητροπολίτης Νέας Σμύρνης κ. Συμεών, παρουσιάζοντας τὸ θέμα: «*Ἐκτροπαὶ τοῦ
οικογενειακοῦ θεσμοῦ εἰς τὴν σημερινὴν πραγματικότητα – νομικαὶ, ἠθικαὶ καὶ κοι-
νωνικαὶ προεκτάσεις*».

Ἀποτελεῖ κοινὸ τόπο ἢ διαπίστωση ὅτι στίς μέρες μας ὁ οικογενειακὸς θε-
σμός δοκιμάζεται δεινῶς καὶ πλήττεται ἀπὸ πολλές ἐκπτώσεις καὶ στρεβλώσεις.
Κάθε ἐκτροπὴ ἀπὸ τὴν ὑγιῆ πορεία τῆς οικογενείας ὀδηγεῖ σὲ ποικίλες παρατηρού-
μενες ἀλλοιώσεις. Βεβαίως, ὁ κίνδυνος νὰ ἐκπέσει ἡ οικογενειακὴ συμβίωση σὲ γυ-
μνὴ σύμβαση ὑπῆρχε καὶ σὲ παλαιότερες ἐποχές. Σήμερα ὅμως, ὅλοι ἀναφέρονται
στά δικαιώματά τους καὶ λησμονοῦν τίς ὑποχρεώσεις τους. Ἡ ἴδια ἢ ἔννοια τοῦ φύ-
λου ἤδη θεωρεῖται μεταβλητὴ καὶ ἐπαμφοτερίζουσα. Ἡ ἱκανότητα νὰ διακρίνει κα-
νεὶς τὴν ἱερότητα τῆς ἐνώσεως τῶν δύο φύλων στὸν σύγχρονο κόσμον μοιάζει νὰ
χάνεται βαθμηδόν.

Γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν μας, βεβαίως, ὁ γάμος δὲν ἐγκαθιδρύει μόνον μίαν κοινὴν
πορεία πρὸς τὴν θέωση· ἐγγυᾶται, μὲ τὴν ἀπόκτηση τέκνων, καὶ τὴν βιολογικὴ καὶ
πνευματικὴ διαίωσις τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου. Καθιστᾶ συνεπῶς τὸν ἄνθρω-
πο συνδημιουργὸ τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν ἐπιφορτίζει μὲ τὴ μεγαλύτερη εὐθύνη ἀπ’ ὅλες,
πού εἶναι αὐτὴ ἐναντὶ τῶν παιδιῶν μας. Κάθε οἰκογένεια διατηρεῖ μίαν ἱερὴ, μονα-
δικὴ καὶ ἀνεπανάληπτη ἀξία, ἐφ’ ὅσον εἰκονίζει τὸ μυστήριον πού συνέχει τὴν Ἐκ-
κλησίαν τοῦ Χριστοῦ, καὶ τοῦτο σημαίνει πὼς δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ τὴν ὑποβαθμί-
ζει, νὰ τὴν ἐξαντλεῖ ἢ νὰ τὴν ὑποκαθιστᾶ.

Θά ἔχουμε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀκούσουμε τίς θέσεις τῶν ἁγίων ἀδελφῶν καὶ
σᾶς παρακαλῶ νὰ προβοῦμε, ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα, σὲ διεξοδικὴ συζήτηση ἐπὶ ἐκάστης
εἰσηγήσεως. Ἡ κοινωνία περιμένει ἀπὸ μᾶς ἓνα ἰσχυρὸ μῆνυμα ὅσον ἀφορᾷ στὴν
ἀναγκαιότητα προάσπισης τοῦ θεσμοῦ τῆς οικογενείας. Ἐνώπιον αὐτῆς τῆς ἐπιτα-
κτικῆς ἀγωνίας, χρειάζεται νὰ καταστῆ σαφές ὅτι ἡ ὑγιῆς χριστιανικὴ οἰκογένεια
μπορεῖ νὰ ἀποτελέσει τὸ καλύτερο φάρμακον σὲ ὁποιαδήποτε κοινωνικὴ κρίση.
Χρειάζεται ὅμως ἐξίσου νὰ ἐξυψώσουμε καὶ νὰ ἐπαναδιατυπώσουμε τὴν βαρῦτα-
τη, ἀλλὰ σώζουσα, ζωοποιοῦσα καὶ λυτρωτικὴ ἀλήθεια, πού προκύπτει ἀπὸ κάθε
σωστὰ δομημένη οἰκογένεια, ἀπὸ κάθε κατ’ οἶκον Ἐκκλησία.

Μετὰ τὸ πέρασ τῆς συζητήσεως ἐπὶ τῶν εἰσηγήσεων, τὴν τελευταία ἡμέρα
θά προβοῦμε στὴν πληρῶση τῆς κενῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Ἀργολίδος. Προσευχό-
μαστε γιὰ τὴν ἀνάπαυση τῆς ψυχῆς τοῦ μακαριστοῦ γέροντος, κυροῦ Ἰακώβου, καὶ
ἐκφράζουμε τὴν εὐχὴ τὸ Πανάγιον Πνεῦμα νὰ ἀναδείξει ἄξιο διάδοχον καὶ συνεχι-
στή του. Βεβαίως, δὲν θά παραμείνουμε μόνον στὰ συζητηθησόμενα θέματα. Ὅφεί-
λουμε νὰ προβληματιστοῦμε γενικότερα. Ὅπως προεῖπα στὴν εἰσαγωγὴ μου, ἡ ση-
μερινὴ κατάσταση μᾶς βρῖσκει σὲ ἓνα ταραγμένο καὶ συνεχῶς μεταβαλλόμενο κό-
σμον. Χάρῃ στῆ σύγχρονη τεχνολογικὴ ἐπανάσταση, ἢ χρῆση τῶν λεγομένων κοι-
νωνικῶν δικτύων μπορεῖ νὰ μεταφέρει κάθε πληροφορία σὲ χρόνον ἐκπληκτικὰ
γρήγορον. Ἡ ἐξέγερση τῆς Αἰγύπτου χρειάστηκε μόλις μίαν ἐβδομάδα διαδικτυακῆς

κινητοποιήσεως για να συγκεντρωθούν εκατομμύρια νέοι στην πλατεία Ταχρίρ. Τα αποτελέσματα τά βλέπουμε ακόμη.

Στή χώρα μας παρατηρείται μιά βίαιη αναδιανομή κεφαλαίων σε νέα χέρια. Είτε ως θεατές, είτε ως μέρος των αλλαγών αυτών, παρατηρούμε τις εξελίξεις. Όλοι μας, και προσωπικά ή ελαχιστότης μου, έχουμε μερίδιο ευθύνης για όσα βιώνουμε τά τελευταία έτη. Πρώτος εγώ αναγνωρίζω τή δυσκολία παρακολούθησης των παγκοσμίων αλλαγών. Είναι πρόδηλο όμως τό βαθύ ενδιαφέρον και ή αγωνία όλων μας. Προσεύχομαι μέ όλη μου τήν ψυχή νά φωτίσει ό Θεός αυτούς πού ασκούν έξουσία, ώστε νά σκεφτούν φιλανθρωπώς. Απαιτείται ειδικά νά συνειδητοποιήσουμε πώς όσα τραγικά διαδραματίζονται στην κοντινή μας Συρία δέν μπορούν νά μᾶς αφήνουν αδιάφορους. Πρέπει νά καταστεί σαφές πρός κάθε κατεύθυνση ότι δέν είναι δυνατόν οί θρησκείες νά χρησιμοποιούνται ως ιδεολογικό πρόσχημα πρός έξυτηρέτηση πολεμικών συγκρούσεων και άτομικών επιδιώξεων.

Σέ εποχή πού σε όλα διενεργούνται μεταρρυθμίσεις, πρέπει και έμεις νά αναρωτηθούμε τί χρειάζεται νά γίνει όσον αφορά στις έσωτερικές δομές μας, ώστε νά μπορέσουμε νά σταθούμε στό ύψος των περιστάσεων και νά απαντήσουμε έμπρακτα σε κάθε πρόκληση πού μᾶς απευθύνεται μέ έμμεσο ή άμεσο τρόπο. Βεβαίως, ό καταστατικός μας χάρτης, δηλαδή ό νόμος 590/1977, μᾶς έξυτηρέτησε και μᾶς έξυτηρετεί ακόμη. Φρονώ όμως ότι ή λειτουργία των Συνοδικών Έπιτροπών χρήζει αναβαθμίσεως και αλλαγής τρόπου εργασίας. Όπωςδήποτε, απαιτείται έγρήγορη και έπαγρύπνηση όλων μας. Και είναι ή εύκαιρία νά επαναδιατυπώσω τήν ανάγκη νά ενεργούμε και νά σκεφτόμαστε συνοδικά.

Η κρισιμότης των καιρών ύποδεικνύει ότι χρειαζόμαστε πεπαιδευμένο και πνευματικά καταξιωμένο κλήρο. Πολλές φορές έχουμε συζητήσει τό θέμα αυτό και ύπάρχει κάποια πρόοδος, αλλά πολύ απέχει από τό επιθυμητό. Η έκκλησιαστική εκπαίδευση δοκιμάζεται. Μεταξύ των άλλων, τό μεγάλο και ιστορικό καθίδρυμα τής Ριζαρείου άπαξιώνεται καθημερινά. Ακόμη και ό σκοπός των ευεργετών, αδελφών Ριζάρη, βλέπουμε νά φθίνει, όταν τήν τελετή άγιασμού του νέου ακαδημαϊκού έτους κυκλώνουν σπουδάστριες, κατά πάντα μέν ίσες και ισότιμες μέ τους άρρενες σπουδαστές, μή δυνάμενες όμως νά ένδυσθουν «τό ιερόν σχήμα τής ιερωσύνης», όπως όρίζει ρητά ή έν λόγω διαθήκη, κάτι πού μάλιστα αναγράφεται και στην έξωτερική επιφάνεια του κεντρικού κτιρίου του Ριζαρείου εκκλησιαστικού ιδρύματος. Είναι γεγονός ότι ή Συνοδική Έπιτροπή επί τής Έκκλησιαστικής Εκπαίδευσως έχει προσπαθήσει και προσπαθεί πάρα πολύ. Αναμένουμε τις συζητήσεις πού θά έχουν μέ τό Υπουργείο Παιδείας, από τό όποιο, όπως και από όλη τήν Κυβέρνηση, βρίσκουμε πνεύμα συναντίληψης και αλληλοκατανόησης. Πρέπει νά όμολογήσω ότι ή συνεργασία μας μέ όλα τά Υπουργεία είναι πρός τό συμφέρον τής Έκκλησίας μας. Αυτό φάνηκε και από τήν έκβαση τής συζητήσεως μας για τό μάθημα των Θρησκευτικών. Τό Υπουργείο Παιδείας εισάκουσε τό αίτημα τής Ιεράς Συνόδου. Τό μάθημα διατήρησε τις ώρες διδασκαλίας του και τό περιεχόμενο του δέν άπώλεσε τόν θρησκευτικό χαρακτήρα.

Χαίρομαι ιδιαίτερα πού τό Υπουργείο αντιμετώπισε τό συγκεκριμένο θέμα μέ σοβαρότητα. Τοῦτο σημαίνει ότι ευτυχώς δέν φτάσαμε ακόμη στό σημείο νά εκριζώσουμε τήν όρθόδοξη παράδοση από τήν έγκύκλιο παιδεία, παραβλέποντας τό γεγονός ότι ή Όρθοδοξία είναι συστατική τής έθνικής μας ιδιοπροσωπίας. Μου δίνεται ή εύκαιρία νά παραθέσω έδω ένα απόσπασμα αναφερόμενο στα Θρησκευτικά του μακαριστού Υπουργού, Αντώνη Τρίτση:

«Η Όρθοδοξία αποτελεί τήν γόνιμη στιγμή τής συνάντησης –θά έλεγα τής κατακλυσμικής συνάντησης– του Χριστιανισμού μέ τόν Έλληνισμό. Από τή διασταύρωση του πρωτοχριστιανικού μηνύματος μέ τό έλληνικό πνεύμα γεννήθηκε μιά τρίτη μοναδική σύνθεση, ή Όρθοδοξία. Ένας όλόκληρος πολιτισμός, πού έδωσε πρώτη όλόκληρωμένη έκφραση τό Βυζάντιο, μέσα από τό όποιο άπ' ευθείας περνούν και οί δικές μας καταβολές, του σημερινού έλληνισμού.»

Είμαστε δημιουργήματα οί Έλληνες μιᾶς μοναδικής πνευματικής δίνης πού διαρκεί αιώνες. Εξ αυτού και ή αίσθηση τής κρίσης πού γνωρίζει συχνά στην πορεία

του ό Έλληνισμός. Μεταφερθείτε σέ κάποιες ιστορικές στιγμές... Πιστεύω ότι ανάλογη είναι ή ιστορική στιγμή πού περνάμε και ανάλογη ή αίσθηση τής κρίσης πού νιώθουμε σήμερα. Περνάμε κρίση μεταβολισμού πρός κάτι ύψηλότερο, πρός μιάν άλλη στροφή τής πνευματικής δίνης του Έλληνισμού. Πρέπει νά παραμείνουμε αισιόδοξοι και νά βοηθήσουμε ό τροχός νά πάρει γρήγορα στροφές και στή γενιά μας.

Μέ τόν νόμο 1566, πού ψηφίστηκε τόν περασμένο χρόνο και ό όποιος αναφέρεται στή «Δομή και λειτουργία τής Α/θμιας και Β/θμιας εκπαίδευσης», καθορίζεται (για πρώτη φορά στήν ιστορία τής εκπαίδευσης μας) ή συνταγματικά κατοχυρωμένη «ανάπτυξη τής θρησκευτικής συνείδησης» (άρθρ. 16 παρ. 2) νά γίνεται σύμφωνα μέ τήν Θεολογία τής Όρθόδοξης Ανατολικής Έκκλησίας μας. Γι' αυτόν τό σκοπό γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στήν «Όρθόδοξη χριστιανική παράδοση» (άρθρο 1 παρ. 1α) και στό «Όρθόδοξο χριστιανικό ήθος» (άρθρ. 6 παρ. 2β).

Δηλαδή ή χριστιανική άγωγή συμπνευματίζεται μέ τήν όλη αυτοσυνείδησία του Έλληνισμού και εκφράζει τούς πόθους και τά όράματα του λαου μας, πού είναι πόθοι και όράματα έλευθερίας, σέ όλες τίς διαστάσεις, τήν έθνική, τήν ήθικοθρησκευτική, τήν πολιτική, τήν οικονομική, τήν κοινωνική, τήν πολιτισμική. Μέ αυτές τίς προϋποθέσεις αποσκοπούμε νά προχωρήσουμε σέ μιá παιδεία του ανθρώπου, ως άτομου και ως μέλους τής κοινωνίας, πού άφυπνίζει και ενεργοποιεί τήν έθνική μας συνείδηση, καταξιώνει στήν καθημερινή σχολική πράξη τίς πνευματικές αξίες τής ζωής, δημιουργεί νέες κοινωνικές αξίες, διαποτισμένες από τήν πίστη και τήν άφοσίωση στό ανθρώπινο πρόσωπο –μιá παιδεία πού θραύει τίς παγίδες για άτομικό εϋδαιμονισμό και επίσης οδηγεί μέ τήν καλλιέργεια τής συμμετοχικής δημοκρατίας στον κοινοτικό τρόπο ζωής, πού άποτελεί τρόπο ζωής και έκφρασης στήν Όρθόδοξη Έκκλησία.»

Αναμφίβολα, χρειάζεται πολλά νά γίνουν άκόμη και πρέπει όλοι μας νά υιοθετήσουμε μιá κοινή πρόταση, έφικτή μέ βάση τίς ύπάρχουσες οικονομικές συγκυρίες, ούτως ώστε νά προλάβουμε τίς εξελίξεις πού έρχονται μέ ραγδαίο ρυθμό.

Πιστεύω ότι είναι ώρα νά επανεξετάσουμε τό ζήτημα τής εκλογής των Αρχιερέων. Ίσως χρειάζεται νά αυξήσουμε τά κριτήρια έγγραφής στον κατάλογο των προς άρχιερατείαν εκλογίμων. Ίσως πρέπει νά επικαιροποιήσουμε τόν ήδη ύπάρχοντα κατάλογο. Σέ κάθε περίπτωση όμως, άπαιτείται νά αναθέσουμε σέ μιάν έπιτροπή Αρχιερέων τήν μελέτη και εισήγηση επί του θέματος.

Σέ λίγα χρόνια, άγαπητοί μου άδελφοί, ή Βουλή των Έλλήνων θά λάβει αναθεωρητικό χαρακτήρα, έχοντας τήν έντολή νά προβεί στήν αναθεώρηση του Συντάγματος. Θ' άφήσουμε νά μäs προλάβουν οί εξελίξεις; Προτείνω άμεσα και για τό θέμα αυτό νά όρισθεί Ειδική Συνοδική Έπιτροπή από Αρχιερείς και λαϊκούς εμπειρογνώμονες, ούτως ώστε άμεσα νά εισηγηθούν επί του θέματος τής αναθεωρήσεως. Στο σημείο αυτό προκύπτουν διάφορα ερωτήματα. Ποιά σχέση επιθυμούμε; Τό μοντέλο των διακριτών ρόλων μäs έξυπηρετεί άκόμη; Όλα αυτά πρέπει πρώτα νά τά εξετάσουμε στό έσωτερικό μας και μετά νά διαλεχθούμε μέ τήν ελληνική πολιτεία.

Μία αναθεώρηση των σχέσεων μας μέ τήν Πολιτεία άπαιτεί προηγουμένως νά έχουμε νοικοκυρέψει τά οικονομικά μας. Η σημερινή κατάσταση είναι δεινή. Τά χρέη και ή παρούσα οικονομική κατάσταση μäs έχουν γονατίσει. Βλέπετε τί αντιμετώπιζουμε μέ τή στενότητα των διορισμών νέων κληρικων. Γίνονται πολλές προσπάθειες και πρέπει νά εκφράσω και δημοσίως τίς εύχαριστίες μου στα μέλη τής παρελθούσης Διαρκους Ίερας Συνόδου, διότι χειρίστηκαν μέ ιδιαίτερη υπευθυνότητα τό θέμα αυτό. Αποφασίσαμε νά προβούμε στήν κατάρτιση τριετους προγράμματος, τό όποιο θά παρουσιάσει συγκεκριμένες προτάσεις αξιοποίησης. Θά παρουσιάσει τήν εικόνα των χρεων και των αποθεματικών μας και θά μäs ενημερώσει έμπεριστατωμένα για τό νέο νομοθετικό πλαίσιο πού δημιουργήθηκε σχετικά μέ τήν αξιοποίηση τής περιουσίας μας. Προχωρούμε στήν ολοκλήρωση του εκκλησιαστικού κτηματολογίου, ένω κατορθώσαμε νά επανασυστήσουμε τή Ναοδομία, τήν όνομαζομένη πλέον «Υπηρεσία Δόμησης», μέ όλες τίς άρμοδιότητες πού έχουν οί τοπικές πολεοδομίες των Δήμων τής χώρας μας. Άδελφοί μου, χωρίς περι-

ουσία, δηλαδή τήν μετατροπή τῆς ὕλης σέ πνεῦμα, δέν θά καταφέρουμε ποτέ νά ἔχουμε τήν αὐτονομία μας. Σᾶς καλῶ –καί νομίζω ὅτι οἱ καιροί τό ἐπιβάλλουν– νά εἶμαστε ἀπολύτως ἑνωμένοι στό θέμα αὐτῆς τῆς ἀξιοποίησης. Ἐπιτέλους, ἄς ἀναλογιστοῦμε τίς μεγάλες εὐθύνες μας στό θέμα τῆς χρηστῆς διαχείρισης.

Ἀποκτήσαμε τόν τηλεοπτικό δίαυλο 4E καί, μαζί μέ τό ραδιόφωνο τῆς Ἐκκλησίας μας, καταφέραμε νά προχωρήσουμε στήν ἀπόκτηση πανελλαδικοῦ σήματος καί γιά τούς δύο φορεῖς. Ἀποφασίσαμε νά ἀναλάβει τήν ὅλη διαχείριση ἡ Ἀποστολική Διακονία, ὡς ὁ κατ' ἐξοχήν ἱεραποστολικός ὀργανισμός τῆς Ἐκκλησίας μας, ἐπιφορτισμένος μέ τήν προβολή τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ πρός τούς ἐγγύς καί τούς μακράν. Ἐχουμε κι ἐδῶ πολλή δουλειά. Πιστεύω σύντομα νά εἶμαστε ἔτοιμοι νά παρουσιάσουμε λεπτομέρειες γιά τό πρόγραμμα καί τίς λοιπές παραμέτρους αὐτοῦ τοῦ ἐγχειρήματος, τό ὁποῖο ἐπί τόσα χρόνια πολλοί προκάτοχοί μου προσπάθησαν νά ἀναλάβουν καί νά φέρουν εἰς πέρας. Δοξολογῶ τόν Θεό γι' αὐτή τή δωρεά καί ἐκφράζω ἀκόμη μία φορά τίς θερμές μου εὐχαριστίες στούς τέσσερις ἀγίους ἀδελφούς μας, Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτες Σεργῶν κ. Θεολόγο, Ἐδέσσης κ. Ἰωήλ, Νεαπόλεως κ. Βαρνάβα καί Πατρῶν κ. Χρυσόστομο, οἱ ὁποῖοι ἐργάσθηκαν μεθοδικά καί ἀποτελεσματικά γιά νά φτάσουμε σήμερα σέ αὐτό τό σημεῖο.

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος προτρέπει τούς χριστιανούς τῆς Κορίνθου, ἀφοῦ εἶναι «ζηλωτές πνευματικῶν χαρισμάτων, νά ἐπιζητοῦν νά ὑπερέχουν σ' ἐκεῖνα πού συντελοῦν στήν οἰκοδομή τῆς Ἐκκλησίας» («Οὕτω καί ὑμεῖς, ἐπεὶ ζηλωταί ἐστε πνευμάτων, πρός τήν οἰκοδομήν τῆς ἐκκλησίας ζητεῖτε ἵνα περισσεύητε» – Α' Κορ. 14, 12). Ὅταν λοιπόν ἡ Ἐκκλησία ἀπευθύνεται στούς ἀνθρώπους της, αὐτός εἶναι ὁ σκοπός της –νά στηρίξει καί νά οἰκοδομήσει. Κι αὐτό πολύ περισσότερο στόν καιρό μας, πού εἶναι πραγματικά καιρός πολύ κρίσιμος, μιά ἐποχή γενικά μεγάλης συγχύσεως ἐννοιῶν καί πραγμάτων.

Ἡ σύγχρονη πραγματικότητα ἐπιτάσσει νά διατηρήσουμε πάνω ἀπ' ὅλα τήν ἐν Χριστῷ ἐνότητα, τόν σύνδεσμο τῆς εἰρήνης τοῦ Σώματος τῆς Ἱεραρχίας καί τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος γενικότερα. Ἐπιτρέψτε μου ἐπ' αὐτοῦ νά προσθέσω κι ἕναν ἀκόμη προβληματισμό. Πολλοί ἐπιχειροῦν νά ταυτίσουν τήν Ἐκκλησία μέ μέρος τοῦ κοινωνικοῦ καί πολιτικοῦ συστήματος. Νά μᾶς παρουσιάσουν σάν συνδιαχειριστές κοσμικῆς ἐξουσίας. Δέν ὑπάρχει τίποτα πιό ἐπικίνδυνο ἀπό αὐτό. Ἡ Ἐκκλησία, παρ' ὅτι συνιστᾷ σάρκα ἀπό τή σάρκα τοῦ τόπου μας καί ἔχει συνδεθεῖ ἀδιαχώριστα μέ τήν ἱστορική του πορεία, οὔτε ταυτίζεται μέ κόμματα οὔτε ἀντλεῖ τήν ὑπαρξή της ἀπό τήν Πολιτεία. Ἐντάσσεται φυσιολογικά σέ ἕνα εὐνομούμενο κράτος, σεβομένη τούς νόμους πού διέπουν τό δημοκρατικό πολίτευμα. Κάθε ἄλλη προσέγγιση ὑπαγορεύεται ἀπό κοσμικά κριτήρια. Ὁ Ἰησοῦς Χριστός εἶναι γιά μᾶς «ἐχθές καί σήμερον ὁ αὐτός, καί εἰς τούς αἰῶνας» (Εβρ. 13, 8). Οὔτε συναποτελοῦμε μέρος τοῦ συστήματος, οὔτε ἀντιπροσωπεύουμε κάποιο συστημικό μόρφωμα. Ἡ Ἐκκλησία ἔχει πνευματική ἀποστολή νά ὀδηγῆ τά μέλη της πρός τή σωτηρία καί νά εὐαγγελίζεται «Χριστόν, καί τοῦτον ἐσταυρωμένον» (Α' Κορ. 2, 2). Ἀγαπᾷ, συγχωρεῖ, ἐλέγχει, βοηθεῖ, στηρίζει, καί πάνω ἀπ' ὅλα δίνει καί τή ζωή της ἀκόμη γιά τήν ἱστορική συνέχιση αὐτοῦ τοῦ τόπου. Αἰσθάνεται τό χρέος νά ἐνισχύσει τήν συνοχή καί τήν ἐνότητα τοῦ λαοῦ, πού ἀποτελεῖ ἐγγύηση γιά τό μέλλον, καί ὕστερα νά καλύψει, στό μέτρο τῶν δυνάμεών της, τίς ἀνάγκες τῆς ἐποχῆς. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι καλύπτονται πολλές ἀνάγκες, ἀλλά κύριο ἔργο της εἶναι νά στηρίξει τίς ψυχές τῶν ἀνθρώπων καί νά ἐνισχύσει τήν πίστη ὅτι μέ τή βοήθεια τοῦ Θεοῦ μπορούμε νά ὑπερνικήσουμε κάθε δυσκολία καί κρίση.

Ἀδελφοί μου, θέλω νά σᾶς εὐχαριστήσω γιά τήν προσοχή σας, ὑπογραμμίζοντας ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἀγάπη, καί ἀγάπη σημαίνει ὑπέρβαση τοῦ ἐγώ. Εὐχομαι ὁ Θεός νά ὀδηγήσει μέ «τό φῶς τοῦ προσώπου Του» τά νοητά μας βήματα καί τίς συνοδικές ἐργασίες πρός αὐτή τήν κατεύθυνση.